

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
2017р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія і методологія історичних досліджень

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Історико-філософський факультет

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Кафедра всесвітньої історії
Відділення історичних досліджень
Відділення історичних досліджень
№ *1892/17*
Жильцов
с. 1 з 1

2017 - 2018 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«___»_____20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія і методологія історичних досліджень

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Історико-філософський факультет

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма «Теорія і методологія історичних досліджень» для студентів за

спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Розробники: доктор історичних наук, професор Надтока Геннадій Михайлович

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол від 18 вересня 2017 року № 2

Завідувач кафедри всесвітньої історії _____ І.В.Срібняк
(підпис)

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5-6
Структура програми.....	7
Тематичний план.....	8-10
Програма.....	11-24
Навчально-методична карта дисципліни.....	25-26
Карта самостійної роботи.....	27-28
Система поточного та підсумкового контролю.....	29-30
Питання до іспиту.....	31-35
Література.....	36

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Теорія і методологія історичних досліджень» (далі – Програма) є нормативним документом Київського Університету імені Бориса Грінченка, який затверджено кафедрою всесвітньої історії історико-філософського факультету на основі ОПП фахівців спеціальності 6.020302 «Історія та археологія» відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в КУ імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Навчальна дисципліна «Теорія і методологія історичних досліджень» є складовою частиною дисциплін нормативного циклу основного блоку навчальної програми.

Мета: формування у студентів системних знань у галузі методології історичних досліджень й теоретичне обґрунтування інструментарію історичного пізнання.

Завдання:

- осмислити сутність методології як універсального інструментарію історичного пізнання ;
- проаналізувати основні методологічні підходи до вивчення історії в контексті діяльності світових наукових шкіл;
- з'ясувати сутність методологічного синтезу та його значення як засобу реалізації принципів об'єктивності та історизму;
- засвоїти методологічну специфіку історіографічного та джерелознавчого дослідження;
- проаналізувати особливості структурного аналізу й засвоїти методологію структурування історичного матеріалу;
- оволодіти методикою організації наукової роботи історика;
- набути знань та навичок філософського осмислення історичного процесу.

Навчальні результати / досягнення:

Знати:

- сутність методології як науки й інструментарію наукового пізнання;
- здобутки у сфері методології світових наукових шкіл;
- сутність методологічного синтезу як оптимального способу реалізації дослідницьких завдань;
- специфіку історіографічних та джерелознавчих досліджень;

- критерії визначення теми, об'єкта та предмета, мети і завдань, наукової новизни й теоретико-методологічних засад історичного дослідження;
- сутність структурного аналізу й вимоги до структури дослідження;
- етапи й методика організації наукової роботи історика;
- основи історіософського аналізу явищ і процесів.

Вміти:

- з урахуванням методологічних вимог обрати тему історичного дослідження, визначити його мету і завдання, об'єкт і предмет, теоретико-методологічні основи дослідження;
- запропонувати оптимальну структуру історичного дослідження;
- висвітлити історіографію досліджуваної проблеми;
- логічно вибудувати сюжетні лінії в науковому тексті;
- робити висновки до розділів та роботи в цілому;
- філософськи осмислити й узагальнити історичний наратив.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ Предмет: **Теорія і методологія історичних досліджень.**

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 10 кредитів	Шифр та назва напрямку: 0101 Педагогічна освіта 0203 Гуманітарні науки	Частина програми (нормативна, вибір закладу, вибір студента): нормативна
Кількість змістовних модулів: 10 модулів.	Шифр та назва спеціальності: 6.020302 «Педагогіка та методика середньої освіти. Історія»	Рік підготовки: I. Семестр: I, II.
Загальний обсяг дисципліни: 300 годин.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр».	Аудиторні заняття: 80 год. З них: Лекції: 40 год. Семінарські заняття: 40 год.
Кількість тижневих годин: 4 години.		Самостійна робота: 140 год. Модульний контроль: 20 год. Семестровий контроль: 60 год. Підсумковий контроль: іспит.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Використані скорочення:

1. Лекції (Л);
2. Семінарські заняття (СЗ);
3. Консультації (К);
4. Самостійна робота (СР);
5. Підсумковий контроль (ПК).

I семестр

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Р	А	Л	СЗ		ІР	СР	ПК
Змістовий модуль I.									
Вступ до курсу «Теорія та методологія історичних досліджень»									
1.	Історія формування та сутність методології історії	7	2	2				5	
2.	Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії	7	2	2				5	
3.	Об'єктивність історичного пізнання	9	4		2			5	2
	Разом	23	8	4	2			15	2
Змістовий модуль II.									
Наукові школи методології історії XIX – початку XX століття									
1.	Започаткування наукової методології історії	7	2	2				5	
2.	Методологія історії другої половини XIX – початку XX століть	9	4	4				5	
3.	Методологія історії Макса Вебера	11	6		4			5	2
	Разом	27	12	6	4			15	2
Змістовий модуль III.									
Новітні школи методології історії									
1	Методологія історії школи Анналів	7	2	2				5	
2	Нові методологічні школи другої половини XX – початку XXI століть	7	2	2				5	
3	Тотальна історія Ф. Броделя	9	4		2			5	2
	Разом	23	8	4	2			15	2
Змістовий модуль IV.									
Тематика й архітектура історичного дослідження									
1.	Обґрунтування теми і структури історичного дослідження	9	4	4				5	
2.	Експертна оцінка обраних тем магістерських робіт	4	2		2			2	
3.	Експертна оцінка об'єкта й предмета, хронологічних та географічних меж магістерського дослідження	5	2		2			3	
4.	Експертна оцінка структури магістерського дослідження	6	4		4			2	
5.	Експертна оцінка авторської концепції магістерського дослідження	7	4		2			3	2
	Разом	31	16	4	10			15	2
Змістовий модуль V.									
Методика організації наукової роботи і культура дослідника									
1.	Методика організації наукової роботи дослідника	7	2	2				5	
2.	Культура історика-дослідника	9	4		2			5	2
	Разом	16	6	2	2			10	2
	Разом за навчальним планом	150	50	20	20			70	10+30

II семестр

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Р	А	Л	СЗ		ІР	СР	ПК
Змістовий модуль VI.									
Герменевтика як методологія гуманітарних наук									
1.	Герменевтика: наука осягнення сенсу	9	4	4				5	
2.	Аналіз історичного тексту за темою магістерської роботи	14	4		2			10	2
	Разом	23	8	4	2			15	2
Змістовий модуль VII.									
Історіософія в контексті теорії історичного дослідження									
1.	Сутність історіософії	9	2	2				7	
2.	Історіософія й художня література	12	4		2			8	2
	Разом	21	6	2	2			15	2
Змістовий модуль VIII.									
Становлення історіософії як наукової галузі									
1.	Етапи формування філософії історії	5	2	2				3	
2.	Філософія історії у творчості Н. Макіавеллі	5	2		2			3	
3.	Філософія історії у творчості французьких просвітителів XVIII ст.	8	4		2			4	2
	Разом	18	8	2	4			10	2
Змістовий модуль IX.									
Національні школи філософії історії									
1.	Західні та Східноєвропейські школи філософії історії	11	6	4				5	2
	Разом	11	6	4				5	2
Змістовий модуль X.									
Цілісне пізнання історії									
1.	Інструментарій філософського пізнання історії	4	2	2				2	
2.	Смисл і призначення історії	7	4	4				3	
3.	Феноменологія історії	4	2	2				2	
4.	Імперії в історії світових цивілізацій	5	2		2			3	
5.	Конкістадори як явище світової історії	5	2		2			3	
6.	Інквізиція як явище середньовічної культури	5	2		2			3	
7.	Роль масонів у світовій історії	5	2		2			3	
8.	Феномен великого шовкового шляху	5	2		2			3	
9.	Феномен українського націоналізму	7	4		2			3	2
	Разом	47	22	8	12			25	2
	Разом за навчальним планом	150	50	20	20			70	10+30
	Разом за рік	300	100	40	40			140	20

III. ПРОГРАМА **I семестр**

Частина перша ***Теоретико-методологічні основи історичних досліджень*** ***та дослідницький практикум***

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Вступ до курсу «Теорія та методологія історичних досліджень»

Лекція 1.

Історія формування та сутність методології історії (2 год.)

Тематичний план:

1. Об'єкт і предмет методології історичних досліджень.
2. Універсальність ключових методологічних принципів.
3. Роль методології в науковій творчості.
4. Етапи формування методології історії.

Основні поняття теми: метод, методологія, логіка, методологічні принципи, теорія історичних досліджень.

Лекція 2.

Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії (2 год.)

Тематичний план:

1. Сутність і критерії періодизації історичних досліджень.
2. Періодизація як засіб виявлення тенденцій та перспектив історичного розвитку явищ і процесів.
3. Дискусії щодо періодизації всесвітньої історії.

Основні поняття теми: етапи, періоди та епохи в історії; критерії періодизації, тенденції історичного розвитку.

**Семінарське заняття 1.
Об'єктивність історичного пізнання (2 год.)**

1. Сутність процесу історичного пізнання.
2. Історія пошуку історичної істини: від античності до новітнього часу.
3. Новітні уявлення про об'єктивність історичного пізнання.

Рекомендована література:

1. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л. Зашкільняк. – Л., 1999.
2. Кульчицький С. В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С. В. Кульчицький. – К., 2003.
3. Румянцева М. Ф. Теория истории: учебное пособие / М. Ф. Румянцева. – М., 2002.
4. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О. С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
5. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Наукові школи методології історії XIX – початку XX століття

**Лекція 3.
Започаткування наукової методології історії
(2 год.)**

Тематичний план:

1. Критичний метод кантіанської філософії науки. І. Кант.
2. Неокантіанство. Відокремлення гуманітарного знання від природничого.
3. Позитивістська та неопозитивістська методологія історичних досліджень.

Основні поняття теми: німецька класична філософія, теорія пізнання, критичний аналіз, позитивізм, неопозитивізм.

**Лекції 4,5.
Методологія історії другої половини XIX – початку XX століть
(4 год.)**

Тематичний план:

1. Марксистська школа методології історії. Діалектичний та історичний матеріалізм.

2. Соціальна історія В. Дільтея та М. Вебера. Відокремлення гуманітарного знання від природничого.
3. Поширення німецьких історико-методологічних підходів в українській історіографії наприкінці ХІХ – початку ХХ століть.

Основні поняття теми: суспільно-економічна формація, діалектичний та історичний матеріалізм, продуктивні сили і виробничі відносини, соціальна історія, категорія «ідеального типу».

Семінарські заняття 2,3. Методологія історії Макса Вебера (4 год.)

1. Теорія «ідеальних типів» Макса Вебера та її значення для історичної науки.
2. Макс Вебер про взаємозалежність духовного і матеріального.
3. Сутнісні риси історії, соціології й філософії релігії.
4. Характер взаємозв'язку, етносу, ментальності і релігії.

Рекомендована література:

1. Вебер Макс. Протестантська етика і дух капіталізму / Пер. з нім. О. Погорілого. — К.: Основи, 1994.
2. Погорілий О. Макс Вебер і його класична праця // Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К., 1994.
3. Аскетичний протестантизм і капіталістичний дух // Макс Вебер. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Макс Вебер. – К., 1998. – С. 355-380.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ

Новітні школи методології історії

Лекція 6. Методологія історії школи Анналів (2 год.)

Тематичний план:

1. Започаткування школи Анналів. Вчення М. Блока і Л. Февра.
2. Тотальна історія Ф. Броделя.
3. Колективна й індивідуальна свідомість в історії. Ж. Дюбі, Ж. Ле Гоффа.
4. Нова соціальна історія. А. Буро, Р. Шартъє.

Основні поняття теми: школа Анналів, ментальність, тотальна історія, історична антропологія.

Лекція 7.

Нові методологічні школи другої половини ХХ – початку ХХІ століть (2 год.)

Тематичний план:

1. Методологічні підходи «нової історичної науки».
2. Мікроісторія й історія повсякденності.
3. Цивілізаційний підхід в методології історичних досліджень.
4. Проблема вибору методологічного підходу. Модель методологічного синтезу.

Основні поняття теми: мікроісторія, історія повсякденності, цивілізаційний підхід, методологічний синтез.

Семінарське заняття 4.

Тотальна історія Ф. Броделя (4 год.)

1. Історія економіки в контексті «загальної» історії Ф. Броделя.
2. Роль міст в історії європейської цивілізації: методологія історичного аналізу.
3. Висвітлення Ф. Броделем теми: «Змагання континентів».

Рекомендована література:

1. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм // Ф. Бродель. – М., 2008.
2. Бродель Ф. Грамматика цивілізацій / Ф.Бродель. – М., 2008.
3. Бродель Ф. История и общественные науки. Историческая длительность / Ф. Бродель. – М., 2000.
4. Философия и методология истории. Под ред. И. С. Кона. – М., 2000.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІV

Тематика й архітектоніка історичного дослідження

Лекція 8, 9.

Обґрунтування теми і структури історичного дослідження (4 год.)

Тематичний план:

1. Критеріальні вимоги до вибору теми дослідження.
2. Методологія визначення мети і завдань, об'єкта і предмета, хронології й географічних меж дослідження.
3. Рівні наукової новизни історичного дослідження.
4. Структурування матеріалу й архітектоніка історичного дослідження.
5. Методологія історіографічного та джерелознавчого аналізу.

Основні поняття теми: критерії вибору теми, об'єкт і предмет дослідження, історіографія, джерельна база, хронологія, структурування, архітектоніка дослідження.

Семінарське заняття 5. Експертна оцінка обраних тем магістерських робіт (2 год.)

Форма заняття: презентація та дискусія за круглим столом

Об'єкт експертного аналізу – матеріали студентських (магістерських) досліджень.

Рекомендована література:

1. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О. С. Кузьмін.– Житомир, 2003.
2. Про А. В. Дванадцять уроков по истории / А. Про. – Москва, 2000.
3. Смоленский Н. И. Теория и методология истории: учебное пособие для студентов вузов / Н. И. Смоленский.– М., 2007.
4. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. – Дрогобич, 1999.
5. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.

Семінарське заняття 6. Експертна оцінка об'єкта й предмета, хронологічних та географічних меж магістерського дослідження (2 год.)

Форма заняття: презентація та дискусія за круглим столом

Об'єкт експертного аналізу – матеріали студентських (магістерських) досліджень

Рекомендована література:

1. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О. С. Кузьмін.– Житомир, 2003.
2. Про А. В. Дванадцять уроков по истории / А. Про. – Москва, 2000.

3. Смоленский Н. И. Теория и методология истории: учебное пособие для студентов вузов / Н. И. Смоленский.– М., 2007.
4. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. – Дрогобич, 1999.
5. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.

Семінарські заняття 7, 8.

Експертна оцінка структури магістерського дослідження (4 год.)

Форма заняття: презентація та дискусія за круглим столом

Об'єкт експертного аналізу – матеріали студентських (магістерських) досліджень.

Рекомендована література:

1. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О. С. Кузьмін.– Житомир, 2003.
2. Про А. В. Дванадцять уроков по истории / А. Про. – Москва, 2000.
3. Смоленский Н. И. Теория и методология истории: учебное пособие для студентов вузов / Н. И. Смоленский.– М., 2007.
4. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. – Дрогобич, 1999.
5. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.

Семінарське заняття 9.

Експертна оцінка авторської концепції магістерського дослідження (2 год.)

Форма заняття: презентація та дискусія за круглим столом

Об'єкт експертного аналізу – матеріали студентських (магістерських) досліджень

Рекомендована література:

1. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О. С. Кузьмін.– Житомир, 2003.
2. Про А. В. Дванадцять уроков по истории / А. Про. – Москва, 2000.
3. Смоленский Н. И. Теория и методология истории: учебное пособие для студентов вузов / Н. И. Смоленский.– М., 2007.
4. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. – Дрогобич, 1999.
5. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V

Методика організації наукової роботи і культура дослідника

Лекція 10 (2 год.)

Методика організації наукової роботи дослідника

Тематичний план:

1. Основні етапи історичного дослідження
2. Підготовка наукових публікацій.
3. Мова історика.
4. Оформлення науково-довідкового апарату дослідження.
5. Підготовка до захисту наукової роботи.

Основні поняття теми: мова історика, науково-дослідний апарат, культура дослідника.

Семінарське заняття 10 (2 год.)

Культура історика-дослідника

1. Поняття «культура дослідника».
2. Культура «прирощення знань».
3. Плагіат в історичних дослідженнях.
4. Компіляція і самостійність дослідження.
5. Мовна культура історика.

Рекомендована література:

1. Блок М. Апология истории или ремесло историка / М. Блока. – М., 1973.
2. Бочаров А. В. Основные методы исторического исследования. Учебное пособие / А. В. Бочаров. – Томск, 2006.
3. Данилевский И. Н. Источниковедение / И. Н. Данилевский, В. В. Кабанов, О. М. Медушевская, М. Ф. Румянцева. – М., 2004.
4. Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка / Д. Тош.– М., 2000.
5. Шмидт С. О. Путь историка: Избр. труды по источниковедению и историографии / С. О. Шмидт. – М., 1997.

II семестр

Частина друга

Методологія історичного аналізу в контексті герменевтики та історіософії

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI

Герменевтика як методологія гуманітарних наук

Лекція 11, 12 (4 год.)

Герменевтика: наука осягнення сенсу

Тематичний план:

1. Сутність герменевтики. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни.
2. Історія герменевтики.
3. Філософські аспекти герменевтики.
4. Правила інтерпретації тексту.

Основні поняття теми: герменевтика, історична герменевтика, інтерпретація тексту, абсолютний історизм, історичний контекст.

Семінарське заняття 11. Аналіз історичного тексту за темою магістерської роботи (2 год.)

1. Зовнішня характеристика тексту (жанр, час і місце написання, обсяг, авторство).
2. Історичний контекст (особливості епохи).
3. Основні ідеї й авторський задум.
4. Об'єктивність історичного джерела.
5. Значення джерела для розкриття сутності теми дослідження.

Рекомендована література:

1. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко. – М., 1987.
2. Калакура Я. С. Историчне джерелознавство / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін. – К., 2002.
3. Кульчицький С. В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С. В. Кульчицький. – К., 2003.
4. Селунская Н. Б. Методология истории: учебное пособие / Н. Б. Селунская. – М., 2003.
5. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. – Дрогобич, 1999.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VII

Історіософія в контексті теорії історичного дослідження

Лекція 13. Сутність історіософії (2 год.)

Тематичний план:

1. Об'єкт і предмет історіософії. Завдання історіософії як навчальної дисципліни.
2. Спекулятивна й критична філософія історія.
3. Зв'язок історіософії з суміжними науками.
4. Термінологічний апарат історіософії.

Основні поняття теми: історіософія, емпіризм, історичний наратив, концепт (концепція), субстанція.

Семінарське заняття 12. Історіософія й художня література (2 год.)

1. Специфіка художнього виміру буття.
2. Історіософський компонент художнього твору. Реалізм повсякденності.
3. Мова філософа історії і письменника.

Рекомендована література:

1. Ящук Т. І. Філософія історії: курс лекцій / Т. Ящук. – К., 2004. - 536 с.
2. Сичивиця О.М. Основні парадигми філософії історії: Конспект лекцій із спецкурсу. – Львів, 1993.
3. Калакура Я. С. Історичне джерелознавство / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін. – К., 2002.
4. Історія, історіософія, джерелознавство: статті, розвідки, замітки, есе: іст. зб. / В. Ульяновський (наук. ред.), Л. Довга (наук. ред.) – К., 1996.
5. Головка Б.А. Філософська антропологія: Навч. посіб. – К., 1997.
6. Карповець М. Філософія літератури: варіант онтологічного питання / М. Карповець // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філософія. - 2014. - Вип. 16. - С. 128-132. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoafs_2014_16_25

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VIII

Становлення історіософії як наукової галузі

Лекція 14. Етапи формування філософії історії (2 год.)

Тематичний план:

1. Філософське осмислення історії в епоху Античності та Середньовіччя.
2. Історіософія на етапі Просвітництва.
3. Європейська історіософія часів модерну.
4. Своєрідність філософії історії Індії та Китаю

Основні поняття теми: антична філософія, схоластика, східна філософія, суспільний договір, громадянське і традиційне суспільство.

Семінарське заняття 13. Філософія історії у творчості Н. Макіавеллі (2 год.)

1. Н. Макіавеллі про соціальну природу держави.
2. Завойовники й завойовані. Відносини «панування-покори».
3. Модель політичної поведінки успішного Володаря.

Рекомендована література:

1. Мак'явеллі Нікколо. Флорентійські хроніки. Державець / Пер. з іт. Анатоль Перепада. — Харків: Фоліо, 2007. — 511 с.
2. Андреев М.Л. Никколо Макьявелли в культуре Возрождения: Препринт WP6/2008/03. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2008. – 36 с.
3. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992.
4. Хлодовский Р. О Никколо Макиавелли, секретаре Флорентийской республики, гуманисте, историке. - М., 1999.

Семінарське заняття 14. Філософія історії у творчості французьких просвітителів XVIII ст. (2 год.)

1. Тлумачення історії французькими просвітителями.
2. Дискурс свободи в історичному просторі.
3. Громадянське суспільство як модель організації соціуму в працях французьких просвітителів.

Рекомендована література:

1. Монтескье Ш. Избранные произведения. – М., 1995.
2. Кандід: філос. повісті : пер. з фр. / Вольтер ; Передм. та прим. Я. І. Кравця; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка Нац. акад. наук України. — Х. : Фоліо, 2011. — 410 с.

3. *Руссо, Жан-Жак*. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. — К: Port-Royal, 2009 .
4. Дідро Дені. Жак-Фаталіст / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України / В. Підмогильний (пер.). — Харків : Фоліо, 2007.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІХ

Національні школи філософії історії

Лекція 15,16. Західні та Східноєвропейські школи філософії історії (4 год.)

Тематичний план:

1. Німецька школа філософії історії: релігійна містика і культуроцентризм, свобода і впорядкованість. Карл Ясперс.
2. Французька школа філософії історії: історична антропологія і ментальність.
3. Англійська школа філософії історії: емпіризм і раціоналізм.
4. Російська школа філософії історії: ірраціоналізм і впорядкована міфологія.
5. Українська школа філософії історії: від кардіоцентризму та трагедійності до феномену цивілізаційного порубіжжя.

Основні поняття теми: культуроцентризм, історична антропологія, емпіризм, кардіоцентризм, цивілізаційне порубіжжя.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ Х

Цілісне пізнання історії

Лекція 17. Інструментарій філософського пізнання історії (2 год.)

Тематичний план:

1. Закони й закономірності в історії.
2. Діалектика й метафізика в історичному пізнанні.
3. Філософські категорії в осмисленні історії.
4. Методи філософського тлумачення історії.

Основні поняття теми: діалектика, метафізика, філософські категорії, моделювання історичного процесу, метод сценаріїв в історіософії.

Лекція 18, 19. Смысл і призначення історії (4 год.)

Тематичний план:

1. Межі історії.
2. Свобода в історії.
3. Історія як рух до справедливості.
4. Інтеграційні процеси в історії.
5. Релігійний концепт історії. Рух до спасіння.
6. Мета історії.

Основні поняття теми: сенс історії, межа історії, свобода і порядок, мета історії, мультикультуралізм, ідентичність.

Лекція 20. Феноменологія історії (2 год.)

Тематичний план:

1. Предмет феноменології.
2. Історія феноменології як наукового напрямку в філософії та філософії історії.
3. Трансцендентальна феноменологія.
4. Феноменологія сприйняття.

Основні поняття теми: феномен, феноменологія, трансцендентність, філософія життя.

Семінарське заняття 15. Імперії в історії світових цивілізацій (2 год.)

Форма заняття: презентація на історіософську тематику та дискусія за круглим столом.

Рекомендована література:

1. Емельянов Ю. Рождение и гибель цивилизаций. – М.: Вече, 2000.
2. Массон В. М. Первые цивилизации. - Л.: Наука, 1989.
3. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации / Ю.В. Павленко. – К.: Феникс, 2004.
4. Тойнби А. Дж. Постижение истории / А. Дж. Тойнби. – М., 1991.
5. Февр Л. Цивилизация: Эволюция слова и группы идей // Февр Л. Бои за

- историю. – М.: Наука, 1991.
6. Шпенглер О. Закат Европы / О. Шпенглер. – М.: Мысль, 1993.

**Семінарське заняття 16.
Конкістадори як явище світової історії (2 год.)**

Форма заняття: презентація на історіософську тематику та дискусія за круглим столом.

Рекомендована література:

1. История Латинской Америки. Доколоумбовая эпоха – 70-е годы XIX века / Отв. ред. Н.М. Лавров. – М., 1991.
2. Бартоломе де Лас Касас. К истории завоевания Америки. – М., 1966.
3. Хэммонд Иннес. Конкистадоры. История испанских завоеваний XV-XVI веков. – М., 2002.
4. Гуляев В.И. По следам конкистадоров. – М., 1976.
5. Кофман А.Ф. Духовный облик конкистадора: культурное наследие и американское пространство // Лат. Америка.- 2004. - №5.

**Семінарське заняття 17.
Інквізиція як явище середньовічної культури (2 год.)**

Форма заняття: презентація на історіософську тематику та дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Григулевич И.Р. Крест и меч. Католическая церковь в испанской Америке XVI – XVIII вв./ И.Р. Григулевич. – М., 1985.
2. Льоренте Х. А. История испанской инквизиции / Х. А. Льоренте. Том I, 2.- М., 2007.
3. Лозинский С. Г. История папства / С.Г. Лозинский. - М.: ГАИЗ, 1986.
4. Ли Г. Ч. История инквизиции/ Г. Ли. – Т. 1, 2,3.- М., 2004.

**Семінарське заняття 18.
Роль масонів у світовій історії (2 год.)**

Форма заняття: презентація на історіософську тематику та дискусія за круглим столом.

Рекомендована література:

1. Клизовский А. Правда о масонстве / А. Клизовский. - Рига, 1990.
2. Морамарко М. Масонство в прошлом и настоящем. - М., 2009.
3. Старцев В.И. Русское политическое масонство начала XX века. – СПб., 1996.
4. Берберова Н.Н. Люди и ложи. Русские масоны XX столетия. – Харьков, 1997.
5. Роберт Дж. Дейвис. Объединенные великие ложи Европы / Дж. Роберт. – М., 2004.

**Семінарське заняття 19.
Феномен великого шовкового шляху (2 год.)**

Форма заняття: презентація на історіософську тематику та дискусія за круглим столом

Рекомендована література:

1. Радкевич В.А. Великий шовковий шлях / В.А. Радкевич. - М., 1990.
2. Озерова Н. Г. Великий шовковий шлях: формування та розвиток / Н.Г. Озерова. - Т.: Вид. ТЕІС, 1999.
3. Мамлеева Л. А. Становление Великого шелкового пути в системе трансквицилизованного взаимодействия народов Евразии / Л. А. Мамлеева // VITA ANTIQVA. – 1999. – № 2. – С. 53-61.

**Семінарське заняття 20.
Феномен українського націоналізму (2 год.)**

Форма заняття: презентація на історіософську тематику та дискусія за круглим столом.

Рекомендована література:

1. Міхновський, М. Самостійна Україна. Справа української інтелігенції [Текст] / М. Міхновський. — К.: МАУП, 2007. — 346 с.
2. Сціборський Микола. Націократія. – Вінниця, 2007.
3. Донцов Д. Націоналізм. - Лондон, 1966.
4. Коваль Р. Підстави націократії. – К., 2004.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Теорія і методологія історичних досліджень»

Разом: 300 год. З них: лекції (40 год.), семінарські заняття (40 год.), самостійна робота (140 год.), модульний контроль (20 год.), підсумковий контроль - іспит

I СЕМЕСТР

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I. Вступ до курсу «Теорія та методологія історичних досліджень»		Змістовий модуль II. Наукові школи методології історії XIX – початку XX століття		Змістовий модуль III. Новітні школи методології історії		Змістовий модуль IV. Тематика й архітектура історичного дослідження			Змістовий модуль V. Методика організації наукової роботи і культура дослідника		
Лекції (теми, бали)	Історія формування та сутність методології історії 1		Започаткування наукової методології історії 1		Методологія історії школи Анналів 1		Обґрунтування теми і структури історичного дослідження 2			Методика організації наукової роботи дослідника 1		
Семінарські заняття (теми, бали)	Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії 1		Методологія історії другої половини XIX – початку XX століття 2		Нові методологічні школи другої половини XX – початку XXI століття 1		Експертна оцінка обраних тем магістерських робіт 1			Культура історика-дослідника 1		
С.Р (бали)	Об'єктивність історичного пізнання 1		Методологія історії Макса Вебера 2		Тотальна історія Ф. Броделя 1			Експертна оцінка автора концепції магістерського дослідження 1			6	
Початковий контроль (в бали)	Відповідь на семінарському занятті – 10											
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота – 25.		Модульна контрольна робота – 25.		Модульна контрольна робота – 25.			Модульна контрольна робота – 25.			Модульна контрольна робота – 25.	

II СЕМЕСТР

Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль VI. Герменевтика як методологія гуманітарних наук		Змістовий модуль VII. Історіософія в контексті теорії історичного дослідження		Змістовий модуль VIII. Становлення історіософії як наукової галузі		Змістовий модуль IX. Національні школи філософії історії		Змістовий модуль X. Цілісне пізнання історії					
Лекції (теми, бали)	Герменевтика: наука осягнення сенсу 2		Сутність історіософії 1		Етапи формування філософії історії 1		Західні та Східноєвропейські філософії історії 2		Інструментарій філософського пізнання історії 1		Смисл і призначення Історії 2		Феноменологія історії 1	
Семінарські заняття (теми, бали)	Аналіз історичного тексту за темою магістерської роботи 1		Історіософія й художня література 1		Філософія історії у творчості Н. Макіавеллі 1 Філософія історії у творчості французьких просвітителів XVIII ст. 1		Імперії в історії світових цивілізацій 1 Конкістадори як явище світової історії 1		Феномен великого шовкового шляху 1		Роль масонів у світовій історії 1		Феномен великого шовкового шляху 1 Феномен українського націоналізму 1	
С.Р (бали)	6		6		6		3		9					
Поточний контроль (в бали)	Відповідь на семінарському занятті – 10													
Модульний контроль (бали)	Модульна контрольна робота – 25.		Модульна контрольна робота – 25.		Модульна контрольна робота – 25.		Модульна контрольна робота – 25.		Модульна контрольна робота – 25.					

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ (І СЕМЕСТР)

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I.			
Вступ до курсу «Теорія та методологія історичних досліджень»			
Історія формування та сутність методології історії (5 год.)	контрольні питання	2	
Методологічні підходи до періодизації всесвітньої історії (5 год.)	контрольні питання	2	
Об'єктивність історичного пізнання (5 год.)	контрольні питання	2	вересень
Змістовий модуль II.			
Наукові школи методології історії XIX – початку XX століття			
Започаткування наукової методології історії (5 год.)	контрольні питання	2	
Методологія історії другої половини XIX – початку XX століть (5 год.)	контрольні питання	2	жовтень
Методологія історії Макса Вебера (5 год.)	контрольні питання	2	
Змістовий модуль III.			
Новітні школи методології історії			
Методологія історії школи Анналів(5 год.)	контрольні питання	2	
Нові методологічні школи другої половини XX – початку XXI століть (5 год.)	контрольні питання	2	
Тотальна історія Ф. Броделя (5 год.)	контрольні питання	2	жовтень
Змістовий модуль IV.			
Тематика й архітектоніка історичного дослідження			
Обґрунтування теми і структури історичного дослідження (5 год.)	контрольні питання	1	
Експертна оцінка обраних тем магістерських робіт (2 год.)	контрольні питання	1	
Експертна оцінка об'єкта й предмета, хронологічних та географічних меж магістерського дослідження (3 год.)	контрольні питання	1	
Експертна оцінка структури магістерського дослідження (2 год.)	контрольні питання	1	
Експертна оцінка авторської концепції магістерського дослідження (3 год.)	контрольні питання	2	листопад
Змістовий модуль V.			
Методика організації наукової роботи і культура дослідника			
Методика організації наукової роботи дослідника (5 год.)	контрольні питання	3	
Культура історика-дослідника (5 год.)	контрольні питання	3	грудень
Разом: 70 год.			Разом: 30 балів

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ II СЕМЕСТР

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль VI. Герменевтика як методологія гуманітарних наук			
Герменевтика: наука осягнення сенсу (5 год.)	контрольні питання	3	
Аналіз історичного тексту за темою магістерської роботи (10 год.)	контрольні питання	3	лютий
Змістовий модуль VII. Історіософія в контексті теорії історичного дослідження			
Сутність історіософії (7 год.)	контрольні питання	3	
Історіософія й художня література (8 год.)	контрольні питання	3	березень
Змістовий модуль VIII. Становлення історіософії як наукової галузі			
Етапи формування філософії історії (3 год.)	контрольні питання	2	
Філософія історії у творчості Н. Макіавеллі (3 год.)	контрольні питання	2	
Філософія історії у творчості французьких просвітителів XVIII ст. (4 год.)	контрольні питання	2	березень
Змістовий модуль IX. Національні школи філософії історії			
Західні та Східноєвропейські школи філософії історії (5 год.)	контрольні питання	3	квітень
Змістовий модуль X. Цілісне пізнання історії			
Інструментарій філософського пізнання історії (2 год.)	контрольні питання	1	
Смисл і призначення історії (3 год.)	контрольні питання	1	
Феноменологія історії (2 год.)	контрольні питання	1	
Імперії в історії світових цивілізацій (3 год.)	контрольні питання	1	
Конкістадори як явище світової історії (3 год.)	контрольні питання	1	
Інквізиція як явище середньовічної Культури (3 год.)	контрольні питання	1	
Роль масонів у світовій історії (3 год.)	контрольні питання	1	
Феномен великого шовкового шляху (3 год.)	контрольні питання	1	
Феномен українського націоналізму (3 год.)	контрольні питання	1	квітень
Разом: 70 год.		Разом: 30 балів	

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАЇЬ
Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

I СЕМЕСТР

<i>№ п/п</i>	<i>Вид діяльності</i>	<i>Максимальна Кількість балів за одиницю</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за I модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за II модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за III модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за IV модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за V модуль</i>	<i>Всього</i>
1.	Відвідування лекцій	1	2	2	3	3	2	2	2	2	1	1	10
2.	Відвідування семінарських занять	1	1	1	2	2	1	1	5	5	1	1	10
3.	Самостійна робота	3		6		6		6		6		6	30
4.	Робота на семінарському занятті	10	1	10	2	20	1	10	5	50	1	10	100
7.	Написання модульної контрольної роботи	25		25		25		25		25		25	125
8.	Підсумок (максимальний)			44		56		44		88		43	275
Разом: 275				Коефіцієнт: $60:275=0,218$									

II СЕМЕСТР

<i>Вид діяльності</i>	<i>Максимальна Кількість балів за одиницю</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за VI модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за VII модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за VIII модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за IX модуль</i>	<i>Кількість занять</i>	<i>Разом за X модуль</i>	<i>Всього</i>
Відвідування лекцій	1	2	2	1	1	1	1	2	2	4	4	10
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	2	2	0	0	6	6	10
Самостійна робота	3		6		6		6		3		9	30
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	2	20	0	0	6	60	100
Написання модульної контрольної роботи	25		25		25		25		25		25	125
Підсумок (максимальний)			44		43		54		30		104	275
Разом: 275			Коефіцієнт: $60:275=0,218$									

Не іспит відводиться 40 балів. Отже, до іспиту студент набирає максимально 60 балів

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейську систему оцінювання ECTS

Підсумкова кількість балів (мак. 100)	Оцінка за 4-х бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1-34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35-59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60-74	«задовільно»	ED
75-89	«добре»	CB
90-100	«відмінно»	A

Методи оцінювання за шкалою ECTS:

90 - 100 балів – «Відмінно» (A) – студент може отримати у разі виконання індивідуального завдання, якщо він висловлює власне ставлення до матеріалу, правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;

75 - 89 балів - «Добре» (BC) – студент має незначні ускладнення при доборі фактів;

60 - 74 бали – «Задовільно» (DE) – студент порушує логіку викладу, аргументація слаба, є суттєві помилки в знаннях фактичного матеріалу;

35 - 59 балів – «Незадовільно» (FX) – повторне складання іспиту

1-31 бали – «Незадовільно» (F) – студент не знає головного фактичного матеріалу. Повторний курс.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Словники, термінологічні та понятійні довідники з філософії та історії
2. Хрестоматії та збірники документів з історії середніх віків, нової та новітньої історії.
3. Робоча навчальна програма.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

І СЕМЕСТР

1. Формаційний підхід в історичних дослідженнях.
2. Класифікація історичних джерел.
3. Характеристика принципу історизму.
4. Вимоги до формулювання мети та завдань наукової історичної роботи.
5. Об'єкт і предмет методології історичних досліджень.
6. Обґрунтування теми історичного дослідження.
7. Сутність і значення методології в науковій творчості.
8. Вимоги до структури історичної наукової роботи.
9. Методологія позитивізму в історичних дослідженнях.
10. Обґрунтування об'єкту та предмету історичного дослідження.
11. Сутність методологічного синтезу.
12. Основні вимоги до історіографії дослідження.
13. Діалектичний підхід в історичних наукових працях.
14. Вимоги до обґрунтування хронологічних рамок наукової історичної роботи.
15. Характерні риси методології школи «Анналів».
16. Обґрунтування географічних рамок історичного дослідження.
17. Характерні риси методології школи мікроісторії.
18. Висновки до розділів історичного дослідження.
19. Характерні риси школи «нової соціальної історії».
20. Написання загальних висновків до історичного дослідження.
21. Характеристика методів дослідження матеріальної сфери людського життя на прикладі наукової праці Ф. Броделя «Матеріальна цивілізація. Економіка і капіталізм».
22. Логіка побудови розгорнутого плану розділу історичного дослідження.
23. Характерні риси цивілізаційного підходу в історичному дослідженні.
24. Вимоги до обґрунтування актуальності теми наукової історичної роботи.
25. Завдання та структура історіографічного дослідження.
26. Основні етапи історичного дослідження.

27. Об'єкт і предмет історіографічного дослідження.
28. Технологія відбору архівного матеріалу для наукової історичної роботи.
29. Характеристика методів дослідження історії культури на прикладі роботи О. Шпенглера «Сутінки Європи».
30. Вимоги до використання наукових праць в історичному дослідженні.
31. Особливості історичного дослідження у сегменті персоналій.
32. Основні вимоги до використання джерел в історичному дослідженні.
33. Використання інтернет-ресурсів у дослідницькій роботі історика.
34. Визначення наукової новизни історичного дослідження.
35. Структурування списку джерел та літератури в науковій роботі історика.
36. Визначення теоретичного та практичного значення наукового дослідження.
37. Сутність діалектичного підходу до наукового аналізу історичних явищ та процесів.
38. Оформлення посилань у науковому тексті.
39. Технологія пошуку джерельного матеріалу в архівах.
40. Вимоги до заключних висновків у науковому історичному дослідженні.

II СЕМЕСТР

1. Порівняйте наукові тлумачення історіософії та філософії історії.
2. Охарактеризуйте основні школи філософії історії.
3. Визначте предмет і об'єкт історіософії. Що означає цілісність історичного процесу?
4. У чому сутність понять «революція» й «еволюція» в історичному процесі.
5. Визначте структурні компоненти історіософії.
6. Назвіть сильні та слабкі сторони теорії класів і класової боротьби в історії.
7. Прослідкуйте зв'язок історіософії з іншими науками (філософією, соціальною філософією, соціальною психологією та ін.)
8. Підготуйте розгорнутий план лекції на тему: «Роль релігії в історичному процесі».

9. Поясніть значення історіософії у становленні фахівця-історика.
10. Розкрийте сутність культури та назвіть її основні структурні компоненти.
11. Наведіть докази того, що міф є формою сприйняття історії.
12. Назвіть основні сфери буття суспільства та охарактеризуйте їх зміст.
13. Проаналізуйте поняття «спекулятивна» та «критична» філософія історії.
14. Порівняйте східну та західну концепції філософії історії.
15. Опишіть особливості античної та християнської філософії історії (Платон, Аристотель, Гесіод, Фома Аквінський, Августин Блаженний).
16. Проаналізуйте сутність та суперечності сучасної ліберальної філософії.
17. Прослідкуйте розвиток філософії історії за часів Відродження та Просвітництва (Макіавеллі, Гоббс, Руссо, Вольтер).
18. Розкрийте суперечності філософії більшовизму.
19. Доведіть, що філософія історії є галуззю наукового пізнання.
20. Розкрийте сутність та основні вияви месіанства в історії.
21. Розкрийте поняття істини та її критеріїв. З'ясуйте різницю між абсолютною та відносною істиною в історії.
22. Охарактеризуйте теорію державних та недержавних націй.
23. Охарактеризуйте шлях історичного пізнання через споглядання, сприйняття та абстрактне мислення.
24. Опишіть еволюцію форм спільності людей в історії та сутність космополітизму.
25. Розкрийте процес логічного осмислення історії через формування понять, суджень, умовиводів. Що означає чуттєве й раціональне в процесі історичного пізнання.
26. Порівняйте роль особистості та народу в історії.
27. Опишіть методи й форми історичного пізнання: спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція.
28. Як співвідносяться суспільний порядок і свобода в історичному процесі?
29. Опишіть методи й форми історичного пізнання: спостереження, аналіз, синтез, індукція, дедукція.

30. Як співвідносяться свобода і соціальна справедливість в історії?
31. Охарактеризуйте категорії діалектики в історичному пізнанні (одиничне, особливе й загальне).
32. Що означає постмодерністське розуміння історії?
33. Опишіть роль категорій діалектики в історичному пізнанні (причина і наслідок).
34. Розтлумачте сутність цивілізаційного підходу до осмислення історії.
35. Охарактеризуйте роль категорій діалектики в історичному пізнанні (необхідність і випадковість).
36. Розтлумачте сутність формаційного підходу до осмислення історії.
37. Опишіть роль категорій діалектики в історичному пізнанні (можливість і дійсність).
38. Що означають лінійність і циклічність історичного процесу?
39. Охарактеризуйте роль категорій діалектики в історичному пізнанні (зміст і форма).
40. Як визначаються хронологічні межі історії?
41. Охарактеризуйте роль категорій діалектики в історичному пізнанні (сутність і явище).
42. Представте власне розуміння смислу та призначення історії.
43. Зіставте роль діалектики й метафізики в історичному пізнанні.
44. Опишіть термінологічний апарат філософії історії.
45. Доведіть, що історіографія є складовою філософії історії.
46. Назвіть основні здобутки німецької школи класичної філософії історії (Кант, Гегель).
47. Доведіть, що методологія історичних досліджень є складовою філософії історії.
48. Зіставте поняття «філософія історії» й «філософія природи».
49. Сутність феноменології історії.
50. Історіософський аналіз на тему: «Імперії в історії світових цивілізацій».

51. Історіософський аналіз на тему: «Інквізиція як явище середньовічної культури».
52. Історіософський аналіз на тему: «Роль масонів у світовій історії».
53. Історіософський аналіз на тему: «Феномен Великого шовкового шляху».
54. Історіософський аналіз на тему: «Феномен українського націоналізму».
55. Сутність і завдання герменевтики в контексті методології історії.
56. Закони й закономірності в історії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арон Р. Избранное: Введение в философию истории / Р. Арон. – 2009. – 546 с.
2. Асмус В.Ф. Античная философия / В. Асмус. – М., 2014.
3. Барг М.А. Эпохи и идеи / М. Барг. – М., 2012.
4. Бердяев Н. Истоки и смысл русского коммунизма/ Н. Бердяев. – М., 2013. – 224с.
5. Бернгейм Э. Философия истории, ее история и задачи / Э. Бернгейм. – М., 2009.
6. Блаватская Е.П. Теософический словарь / Е.Блаватская. – М., 1994.
7. Блок М. Апология истории или ремесло историка / М. Блок. – М., 2011.
8. Бойченко І.В. Філософія історії // Соціальна філософія: Короткий енциклопедичний словник. – Харків, 1997.
9. Бойченко І.В., Бойченко М.І. Філософія історії: предмет, напрямки, детерміністські та ігрові концепції / І. Бойченко. – К., 1995.
10. Бочаров А. В. Основные методы исторического исследования. Учебное пособие / А. В. Бочаров. – Томск, 2006.
11. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV – VIII вв. / Ф. Бродель. – Т.3. Время мира. – М., 2002.
12. Бычко И. В. Методологический анализ историко-философского знания / И. Бычко, А. Бычко, И. Быстрицкий. – К., 2004. – 190 с.
13. Вебер М. Избранное. Образ общества / М.Вебер. – М., 1994.
14. Вико Дж. Основания новой науки об общей природе наций / Дж. Вико. – М., К., 1994.
15. Виндельбанд В. История древней философии / В. Виндельбанд. – К., 1995.
16. Виндельбанд В. История новой философии / В. Виндельбанд. – К., 1999.
17. Гегель Г. Лекции по философии истории / Г. Гегель. – СПб., 2000. – 479с.
18. Геллнер Э. Нации и национализм / Э. Геллнер. – М., 1991.
19. Геллнер Э. Условия свободы / Э. Геллнер.– М., 1995.
20. Гердер Й. Идеи к философии истории человечества Й. Гердер. – М., 1977.
21. Гобозов И.А. Введение в философию истории И. Гобозов. – М., 1993.
22. Головкин Б.А. Філософська антропологія: Навч. посіб. / Б. Головкин. – К., 1997.
23. Губман Б.Л. Смысл истории: Очерки современных западных концепций / Б. Губман. – М., 1991.
24. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Гумилев. – Л., 1990.
25. Гутов Е.В. Историософия // Современный философский словарь / Под ред. В.Е. Кемерова. – Бишкек, 1996.
26. Данилевский И. Н. Источниковедение / И. Н. Данилевский, В. В. Кабанов, О. М. Медушевская, М. Ф. Румянцева. – М., 2004.
27. Данилевский Н.Я. Россия и Европа / Н. Данилевский. – СПб., 2012.
28. Дилигентский Г.Г. «Конец истории» или смена цивилизаций? / Г. Дилигентский // Вопросы философии. – 1991. - № 3. – С. 29-42.
29. Дьяконов И. Путь истории / И. Дьяконов. – М., 1994.
30. Ерасов Б.С. Социальная культурология / Б. Ерасов. – М., 1996.
31. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності / Л. Зашкільняк. – Л., 1999.
32. Ивин А. Философия истории / А. Ивин. – М., 2000. – 516 с.
33. Ивин А.А. Введение в философию истории: Учеб. пос. / А. Ивин. – М., 1997.
34. Історія, історіософія, джерелознавство: статті, розвідки, замітки, есе: іст. зб. / В. Ульяновський (наук. ред.), Л. Довга (наук. ред.) – К., 1996.
35. Калакура Я. С. Историчне джерелознавство / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін. – К., 2002.
36. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане: Собр. соч. / И. Кант. – М., 1980. – Т. 6.
37. Кареев Н. Философия истории // Энциклопедический словарь: В 83 т. – СПб., 1902. – Т.76.
38. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко.– М., 1997.
39. Колінгвуд Робін Дж. Идея історії/ Дж. Колінгвуд. – Пер. з англ. О. Мокровольський. — К.:Основи, 1996. - 615 с.
40. Коллинз Р. Золотой век макросоциологии / Р. Коллинз. – В кн.: Альманах «Время мира», вып. 1. – М., 2000.
www.nsu.ru/filf/rpha/papers/collins-golden-age.htm

41. Кондорсе Ж.А. Эскиз исторической картины прогресса человеческого разума / В. Кондорсе. – В кн.: Философия истории. Антология. – М., 1995.
42. Конт О. Основные законы социальной динамики, или общая теория естественного прогресса человечества / О. Конт. – В кн.: Философия истории. Антология. – М., 1995.
43. Кузьмін О. С. Історичний процес: теорія та методологія дослідження / О. С. Кузьмін. – Житомир, 2003.
44. Кульчицький С. В. Методологія і методика наукового дослідження: Матеріали до нормативного курсу / С. В. Кульчицький. – К., 2003.
45. Маркс К. Предисловие «К критике политической экономии» / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Соч. – М., Т.13. – С. 5-9.
46. Мережковский Д. Больная Россия. Избранное/ Д. Мережковский. - М., 2001.- 272 с.
47. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 т. – М., 1980-1982.
48. Модельски Дж. Эволюционный подход к миросистемной истории: план исследования / Дж. Модельски. – Доклад в кн.: Альманах «Время мира», вып. 1. Материалы по конференции SSNA. – Вашингтон, 1997.
49. Момджян К.Х. Социум. Общество. История / К. Момджян. – М., 1994.
50. Монтескье Ш. Избранные произведения / Ш. Монтескье. – М., 1995.
51. Никифоров А.Л. Философия науки: история и методология / А. Никифоров. – М., 1998.
52. Ницше Ф. О пользе и вреде истории для жизни / Ницше Ф. Соч. в 2т. – Т.1. – М., 2015.
53. Новикова Л.И., Сиземская И.Н. Русская философия истории: Курс лекций / Л. Новикова. – М., 1997.
54. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации/ Ю.В. Павленко. – К., 2004.
55. Поппер К. Открытое общество и его враги / К. Поппер. – М., 1999.
56. Потульницький В. А. Україна і всесвітня історія: історіософія світової та української історії XVII – XX століть / В. А. Потульницький. – К., 2000.
57. Предборська І. М. Філософія історії: навчальний посібник / І. Предборська, С. Ганаба. – Суми, 2012.
58. Про А. В. Двенадцать уроков по истории / А. Про. – М., 2000.
59. Риккерт Г. Философия истории/ Г. Риккерт// Философия жизни. – К., 1998.
60. Румянцева М. Ф. Теория истории: учебное пособие / М. Ф. Румянцева. – М., 2002.
61. Самосознание европейской культуры. – М., 1991. – 366 с.
62. Селунская Н. Б. Методология истории: учебное пособие / Н. Б. Селунская. – М., 2003.
63. Сичивиця О.М. Основні парадигми філософії історії: Конспект лекцій із спецкурсу / О. Сичивиця. – Львів, 1993.
64. Смоленский н. И. Теория и методология истории: учебное пособие для студентов вузов / Н. И. Смоленский.– М., 2007.
65. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин. – М., 1992.
66. Степин В. Эпоха перемен и сценарии будущего / В. Степин. – М., 1996.
67. Тарле Е.В. Очерк развития философии истории. В кн.: Из литературного наследия акад. Е.В. Тарле. – М., 1981. – С. 116-152.
68. Тельвак В. Історіософія та методологія історії: Конспект лекцій / В. Тельвак. – Дрогобич, 1999.
69. Тойнби А. Дж. Постигание истории / А. Дж. Тойнби. – М., 1991. – 736 с.
70. Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка / Д. Тош.– М., 2000.
71. Феномен человека: Антология. – М., 1993.
72. Философия и методология истории. Сборник переводов (под ред. И.С. Кона). – М., 2011.
73. Философия истории: Антология. – М., 1995.
74. Фукуяма Ф. Конец истории? / Ф. Фукуяма // Вопросы философии. – 1990. - № 3. – С. 134-148.
75. Шкуратов В.А. Историческая психология. / В Шкуратов. – М., 1997.
76. Шмидт С. О. Путь историка: Избр. Труды по источниковедению и историографии / С. О, Шмидт. – М., 1997.
77. Яковенко Н. Вступ до історії / Н. Яковенко. – К., 2007.
78. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс – М., 1991. – 528 с.
79. Яшук Т. І. Філософія історії: курс лекцій / Т. Яшук. – К., 2004. - 536 с.